

Datum
2016-11-17

Beteckning

Näringsdepartementet
n.registrator@regeringskansliet.se

kopia: kierstin.petersson-grawe@regeringskansliet.se

Remiss av betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

Näringsdepartementets ärende nr N2016/03080/DL.

Övergripande synpunkter

Svenskt Vatten är helt enigt med utredningen när den inledningsvis slår fast att dricksvattnet utgör landets i särklass mest samhällskritiska försörjningssystem.

Betänkandet är en i huvudsak gedigen och välgjord beskrivning och analys av nuläget och framtida behov av utveckling och förändringar i en för Sveriges medborgare och kommunala dricksvattenproducenter mycket viktig fråga. De flesta förslagen är bra och väl avvägda.

Föreslagna ändringar i vattentjänstlagen

Svenskt Vatten delar utredningens uppfattning att ansvaret för dricksvatten ska fortsätta vara kommunalt och vi instämmer i att kommunerna ska **tillvarata möjligheter att samverka**. Ett lagkrav om samverkan ser vi som en markering av en viktig ambition för en önskvärd utveckling. Ambitionen ska följas upp vid den föreslagna kontrollstationen, varför det blir viktigt att utforma denna utifrån syftet genom ett uppdrag till någon politiskt tillsatt.

Vi är eniga med utredningen om att det **ska finnas förnyelse- och underhållsplaner**. Det är möjligen något ovanligt att i lag reglera hur ett ansvar ska lösas, men vi ser fördelen med att ett lagkrav stärker de rättsliga förutsättningarna för att kunna besluta om sådana behovsanpassade, jämna och långsiktiga taxeförändringar som kommer att bli nödvändiga.

Under avsnittet ”Framtida utredningar och ansvar” nedan beskriver vi fördelarna och möjligheterna med att kraven på kommunal samverkan och på underhålls- och förnyelseplaner samordnas med motsvarande krav för avlopp så att den föreslagna regeln kan avse alla vattentjänster.

Svenskt Vatten företräder de kommunala vattentjänsterna i Sverige och vårt budskap är Friskt vatten, rena sjöar och hav. Medlemmarna i Svenskt Vatten levererar dricksvatten och tar emot avloppsvatten från fler än 8 miljoner anslutna kunder. De är därmed Sveriges viktigaste livsmedelsproducenter och miljövårdsorganisationer. Svenskt Vatten företräder även de svenska vattentjänsterna inom den europeiska vattenbolagsorganisationen Eureau, som företräder fler än 400 miljoner kunder.

Svenskt Vatten

Box 14057
SE-167 14 Bromma
Sweden

BESÖK/VISITÖRS

Gustavslundsvägen 12
Bromma

PHONE

+46-(0)8 506 002 00

FAX

+46-(0)8 506 002 10

E-MAIL

svensktvatten@svensktvatten.se

INTERNET

www.svensktvatten.se

VAT NO

SE556473-5248-01

Svenskt Vatten **avstyrker förslaget till tillägg i 2 § vattentjänstlagen**. Vi är eniga med utredningens avsikter och ambitioner att kommunerna ska säkerställa att dricksvatten tillhandahålls, men anser att detta redan gäller enligt nuvarande lagstiftning. Konsekvenser av den lagtekniska lösningen har inte utretts tillräckligt och vi ser inte att den tillför något. Snarare ger den utrymme för tillämpningar som utredningen inte avsett.

Syftet med förslaget är att förtydliga vad som redan gäller utan att ändra rättsläget, men vi anser att rättsläget förändras på ett sätt som skapar problem utan att lösa några. Utredningen har inte gett något exempel på att någon VA-huvudman i landet avstått från att inom rimlig tid leverera tillräckligt med vatten med kvalitet till någon fastighetsägare genom att hänvisa till nuvarande lagtext.

Definitionen i 2 § vattentjänstlagen utgör en grund för vilka krav som en abonnent kan ställa på VA-huvudmannen. Enligt nuvarande lydelse kan en fastighetsägare inte kräva något annat än vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning. Detta medför att en industrifastighet inte kan ställa krav på någon annan kvalitet eller kvantitet. Om VA-huvudmannen ska säkerställa tillhandahållandet kan det ändå medföra ökade anspråk på skadestånd, framförallt från dem som inte är hushåll. Det kan exempelvis röra sig om hotell och restauranger som ska få vatten för hushållsändamål.

Svenskt Vatten vill understryka att kommunerna idag arbetar med att säkerställa vattenförsörjning vilket är ett viktigt arbete, men att ändra definitionen kan medföra konsekvenser som utredningen inte avsett. Det är i slutändan fastighetsägarna och hushållen i VA-kollektivet som får bekosta ökade skadeståndsanspråk som måste finansieras genom höjda taxor.

Statens ansvar och roll

Det är bra att statens regionala ansvar stärks, exempelvis att länsstyrelserna ska ta fram regionala vattenförsörjningsplaner. Svenskt Vatten bidrar gärna i arbetet med vägledning om utformningen av dessa. Vi är också positiva till att Livsmedelsverket ska ställa krav på skyddsbarriärer vid produktion av dricksvatten och krav på råvattenkontroll.

Det är även värdefullt att Livsmedelsverkets roll stärks med ett dricksvattenråd för samverkan mellan myndigheter och med ett kunskapscentrum. Vi utgår från att Svenskt Vatten adjungeras till dricksvattenrådet så att den för samhället värdefulla dialogen och kunskapsutbytet mellan kommunal dricksvattenexpertis och statliga myndigheter kan fortsätta.

Vattenskyddsområden, ersättningsfrågor och kompletterande regler

Det är angeläget att skydda landets vattentillgångar. Svenskt Vatten håller med utredningen om att kommunerna ska vara skyldiga att ansöka om att **inrätta vattenskyddsområden (VSO)** och att Havs- och vattenmyndigheten ska vägleda om inrättandet. Vi tillstyrker förslagen som styr upp ansvar och ansökningsprocesser för att inrätta och förnya VSO, liksom att länsstyrelserna ska besluta om VSO men med de föreslagna undantagen för kommunerna att kunna besluta.

Svenskt Vatten tillstyrker den föreslagna **införandetiden** på tio år för att inrätta VSO. Det finns en god vilja hos kommunerna att skydda sina vattentäkter och skyddet är angeläget. Vi föreslår att kontrollstation 2020 fångar upp och eventuellt föreslår justeringar av tidplanen.

Vi beklagar och är kritiska till att regeringen inte gav utredaren i mandat att se över processen för utbetalning av **ersättning för markintrång**. Reglerna om när rätten att få ersättning infaller har nyligen setts över och befunnits vara bra som de är. Men frågan om värderingsprocessen återstår att lösa. Denna riskerar att fortsätta vara ett hinder trots utredningens i övrigt positiva förslag och ambitioner. Svenskt Vatten vill öppna för en dialog om hur problemet kan lösas, och under avsnittet ”Rättssäkra processen med ersättning för markintrång” förklarar vi varför.

Svenskt Vatten är positivt till att **alla allmänna vattentäkter** för fler än 50 hushåll eller uttag av över 10 m³/dygn för dricksvatten ska skyddas med ett VSO. Gränsen är i nivå med när kommunernas ansvar enligt vattentjänstlagen att tillhandahålla dricksvatten infaller. Gränsen finns i ramdirektivet för vatten, vilket är ett minimidirektiv. Det är angeläget att beakta nationella hänsyn utöver direktivets minimigräns om skydd av vattentäkter.

Vattenskyddsområden behöver hålla god kvalitet för att bli verkningsfulla. Därför är det bra att kvaliteten styrs upp av att kommunernas och länsstyrelsernas ansvar görs tydliga, av en reglerad införandeprocess och av att Havs- och vattenmyndigheten ska vägleda. Miljöorganisationernas talerätt är också positiv. Resurserna på länsstyrelserna blir dock viktiga att tillgodose.

Svenskt Vatten anser att **länsstyrelsernas årliga resurser** för dricksvattenrelaterade frågor på knappt 4,8 miljoner kronor är för små i nuläget. Takten för att inrätta vattenskyddsområden är för låg, det kan ta flera år för länsstyrelser att handlägga ansökningar vilket utredningen nämner. Utredningen föreslår ett årligt tillskott på i genomsnitt 14-15 miljoner kronor för åren 2022-2027 med en topp år 2021 på 21 miljoner kronor för att täcka nya kostnader som följer av utredningens förslag. Vi ifrågasätter att tillskottet kommer att räcka eftersom delar av detta kommer att behövas enbart för att täcka upp för nuvarande underfinansiering. Därmed riskerar resursunderskottet att bestå.

Från år 2028 bedömer utredningen att kostnaderna för nyinrättande och omprövning går ner. Vi ifrågasätter även den bedömningen eftersom regler för vattenskydd förslås ska regleras enbart genom lokala föreskrifter. Det förslaget innebär löpande omprövningsbehov så snart nya kunskaper om kemikalier kommer fram och riskerna i varje område måste omvärderas. Se avsnittet nedan om ”Nationella regler bör komplettera lokala vattenskyddsområden”.

Det är viktigt att statens lagstiftning träffar lika i hela landet. **Människor som bor i en liten ort ska ha rätt till samma rättsliga skydd av täkterna för sitt kommunala vatten och för sin hälsa som de som bor i en storstad.** Om det sedan är värt för en kommun att lägga resurser och kraft på att exempelvis skydda flera små vattentäkter med att inrätta VSO, istället för att skydda en enda stor takt som kommunen hellre överleder vatten från, eller att kanske ordna en gemensam takt med VSO tillsammans med en grannkommun i liknande beslutssituation, är en fråga som kommunerna är bäst lämpade att bedöma.

Vi är också positiva till att utredningen behåller **instansordningen** för överprövning av beslut om VSO med regeringen som sista instans. Frågan om att väga samhällsintressen och samhällsbehov mot skydd av mark- och vattenområden är politisk. Den bör inte domstoliseras. Vi ifrågasätter starkt utredningens resonemang kring vattenskyddsföreskrifternas rättsliga status. Att föreskrifter skulle betraktas som beslut riktade mot enskilda fastighetsägare är felaktigt. Föreskrifter kännetecknas av att de är bindande och generellt gällande. Kravet på att en föreskrift är generellt gällande är uppfyllt om den avser situationer av ett visst slag eller vissa typer av handlingsätt eller om den riktar sig till eller på annat sätt berör en i allmänna termer bestämd krets av personer. Detta följer av 8 kap. regeringsformen. Vattenskyddsföreskrifter riktar sig mot, och gäller för, alla inom vattenskyddsområde. Både nuvarande och framtida användning berörs. Att hävda att en föreskrift riktas mot en enskild fastighetsägare är därmed missledande.

När det gäller vattenskyddsområden är det olyckligt att utredningen inte tagit **hoten från kemikaliesamhälle** på tillräckligt allvar. Svenskt Vatten anser att skyddet från kemiska växtskyddsmedel måste stärkas istället för att som nu försvagas och samtidigt behöver fler kemikalier än växtskyddsmedel beaktas.

Vi anser att det är nödvändigt att komplettera lokalt anpassade föreskrifter för VSO med **nationella regler med förbud** närmast eller ovanpå uttagspunkten för dricksvatten (primär skyddszon) mot användning och hantering av särskilt farliga kemikalier såsom kemiska växtskyddsmedel, PFAS, hantering av olja, diesel och bensin utan tät skyddsbarriär, utsläpp av annat avloppsvatten än från enstaka hushåll samt spridning av slam. Vi utvecklar skälen för detta i avsnittet ”Nationella regler bör komplettera regler i vattenskyddsområden” nedan.

Det har legat utanför utredningens uppdrag att utveckla vattenförvaltningen. Svenskt Vatten vill ändå lyfta fram behovet av att införa **miljökvalitetsnormer för mikrobiologi i ytvattentäkter**.

Vi saknar förslag som rör svenska initiativ i EU om gemensamma regler för kemikalier i **material i kontakt med vatten**, exempelvis märkningskrav.

Miljöövervakning och råvattenkontroll

Svenskt Vatten är positivt till att utredningen gått till botten med och gjort skillnaderna tydliga mellan ansvaren för och de olika syftena med;

- recipientkontroll (finansieras av utövare av miljöstörande verksamheter) för att få fram underlag för att med stöd av miljöbalken rikta krav på den miljöstörande verksamheten,
- övervakning (finansieras med statliga skattemedel) för vattenförvaltningens behov, och
- råvattenkontroll (finansieras med kommunala VA-avgifter) så att dricksvattenproducenten kan följa livsmedelslagens krav på dricksvattenkvalitet.

Vi delar utredningens beskrivning, analys och slutsatser. VA-kollektivet ska inte och får inte finansiera utförandet av andras lagstadgade skyldigheter och ansvar. Avgifter är ingen skatt. De får bara användas för att finansiera en specifik tjänst som levereras direkt till dem som betalar avgifter för att täcka kostnaderna för tjänsten.

Förslaget om att utbyta data mellan myndigheterna och dricksvattenproducenterna är utmärkt. Detsamma gäller förslaget om tydligare regler från Livsmedelsverket för råvattenkontroll för det syfte denna har. Förslagen stärker gemensamma intressen.

Vi vill passa på att påpeka att statens kapacitet att miljöövervaka vattenförekomster och vattentäkter enligt kraven i ramdirektivet för vatten måste förstärkas, särskilt beträffande grundvattentäkter.

Krisberedskap

Svenskt Vatten framhåller vikten av att behålla VAKA med Livsmedelsverket som sammanhållande instans, vilket utredningen föreslår. Utredningen konstaterar att VAKA är den enda samverkansfunktionen på dricksvattenområdet som fungerat väl, varit operativ och gjort stor samhällsnytta i kritiska lägen. Vi instämmer i bedömningen liksom i behovet av att en långsiktig finansiering säkras för VAKA. Svenskt Vatten medverkar gärna i diskussioner om det.

Förutom att VAKA ges en långsiktig finansiering behöver även Livsmedelsverkets stöd åt kommunerna med metodutveckling, vägledning, utbildningsinsatser och övningsverksamhet säkerställas det. Exempelvis har Livsmedelsverkets övningsserie *Nödvattenövning Stor stad* varit effektiv och fungerat väl.

Kontrollstation 2020

Svenskt Vatten är positivt till förslaget om en kontrollstation. Vi utgår från att årtalet i verkligheten kommer att infalla minst fem år efter ikraftträdandet av lagändringarna. Kontrollstationen bör ses som en första avstämning på en förändringsprocess för att underlätta och stärka denna.

Utredningens förslag om lagstiftning med krav på förnyelse- och underhållsplaner samt om samverkan kommer att utgöra politiska markeringar om hur kommunerna bör utveckla VA-området och av förutsättningarna för utvecklingen. Kontrollstationen bör då utformas utifrån att det är markeringar av det slaget, vilket vi anser utesluter ett myndighetsuppdrag. Myndigheter ska inte kontrollera politik och vi ser inte att någon enskild myndighet är lämpad för uppdraget.

Kontrollstationen bör även utvärdera om tidplanen på tio år för att inrätta vattenskyddsområden bör vara kvar eller behöver justeras. Bakgrunden är att tillgången på kompetensresurser i kommunerna och på konsultbyråer kan vara knapp och de är ojämnt fördelade i landet. Införandet riskerar också att ta längre tid om inte frågan om processen för ersättning för markintrång har lösts innan utredningens förslag till nya regler trätt i kraft. Länsstyrelserna föreslås få mer resurser men om dessa räcker är tveksamt.

Kontrollstationen bör utformas som en faktabaserad dialog ledd av en politiskt tillsatt person, eventuellt knuten till regeringskansliet. Företrädare för VA-huvudmän och kommuner bör ha en central roll i att bistå denne. Syftet bör vara att stärka och underlätta utvecklingen för kommunal dricksvattenproduktion. I avsnittet ”Utformningen av kontrollstationen” nedan föreslår vi hur kontrollstationen bör utformas.

Framtida utredningar och ansvar

Svenskt Vatten tillstyrker att en utredning om kommunernas avloppsförsörjning av samma karaktär som dricksvattenutredningen tillsätts. En sådan behövs för att den samlade bilden av de kommunala vattentjänsternas utmaningar vad gäller miljö- och hälsoskydd, kompetensförsörjning, kunskapsutveckling, teknik och finansiering ska bli synlig. Klimatanpassningsutredningen utreder för närvarande ansvaren för dagvattenhanteringen.

Vi vill upplysningsvis nämna att de åtgärder som kommer att behövas inom enbart dricksvattenområdet som följd av klimatförändringar, nya regler samt förnyelse- och underhållsbehov kommer att kosta många miljarder kronor för kommunernas VA-kollektiv de kommande åren.

Vi förordar att en avloppsutredning genomförs. Om denna prövar frågan om krav på samverkan och underhållsplaner också ska avse avlopp så kan kontrollstation 2020 även inkludera genomförda förslag från avloppsutredningen.

Vi tar avstånd från utredningens allmänna resonemang om framtida regionalisering av ansvaret för dricksvattenproduktionen genom att överföra det till landstingen som alternativ till att kommunerna rustar upp sina anläggningar och samverkar. Ökad mellankommunal samverkan och stärkta statliga regionala perspektiv är positivt, men det är stor skillnad på att ansvara för sjukvård eller regional planering och att producera och leverera dricksvatten. För regional samverkan om dricksvatten är det bättre att utgå från vilka vattenförekomster som finns och från de naturgeografiska förutsättningarna än från nya eller andra administrativa indelningar. Dessutom bortser utredningen från avloppsfrågan och andra kommunala behov.

Att tillhandahålla vattentjänster innebär att ha en nära relation till varje enskild fastighetsägare dygnet om, året runt. Vatten- och avloppsförsörjning knyter till kommunernas ansvar för fysisk planering. Tillgång till vatten knyter även till andra kommunala ansvar såsom till räddningstjänstens behov när det brinner och till ansvaret för lokal krisberedskap. Anläggningarna för dricksvatten och spill- och dagvattenavlopp kan hänga samman när ledningarna delar rörgrav i de kommunala gatunäten.

Nationella regler bör komplettera lokala vattenskyddsområden

Vi bedömer att kompletterande regler är nödvändiga för att uppfylla kravet i artikel 7.3 i ramdirektivet för vatten. Enligt artikeln är Sverige skyldigt att ”säkerställa erforderligt skydd...” för vattentäkter ”...i syfte att undvika försämring av deras kvalitet för att minska den nivå av vattenrening som krävs för framställande av dricksvatten”. Många kemiska ämnen som används på land når till slut sjöar och vattendrag, ett perspektiv som är viktigt att ha med i bedömningen av skyddsbehoven för vattentäkterna.

Propositionen ”På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken” (Prop. 2013/14:39) sammanfattar hur kemikaliesamhället brer ut sig. Enligt propositionen uppgår världsproduktionen av kemikalier till cirka 400 miljoner ton per år och fortsätter att öka. Globalt finns det fler än 100 000 kemiska ämnen på marknaden. Produktionen förväntas växa med 85 % mellan 1995 och 2020. Antalet kemiska produkter (ämnen eller blandningar av ämnen) är ännu fler. Bara i Sverige finns omkring 84 000 kemiska produkter. Mer än 50 % av dessa är hälsofarliga. Av produkterna som konsumenter har tillgång till är ungefär en tredjedel hälsofarliga. EU:s kemikalielag Reach begränsar användningen för bara ett 60-tal ämnen, av vilka ett fåtal är helt förbjudna.

Ett exempel är ämnet PFOS som vare sig Reach eller EU:s kosmetikaförordning förbjuder. Det finns därför i varor och kosmetika och når vattenmiljön. PFOS ingår i ämnesgruppen PFAS och är ett av de ämnen som ramdirektivet för vatten särskilt reglerar varför PFOS omfattas av skyddskravet i artikel 7.3. Svenskt Vatten anser att erfarenheterna från PFAS-skandalen bör användas för att undvika att upprepa skandalen med andra ämnen vars egenskaper också är särskilt farliga. Exempel på särskilt farliga inneboende egenskaper (faror) är kemikalier som är hormonstörande, mutagena, toxiska, bioackumulerbara, svårnedbrytbara eller cancerogena.

Medan Dricksvattenutredningen pågick togs det allmänna förbudet mot att sprida bekämpningsmedel i primär skyddszon bort. Skyddsavstånden som istället infördes för spridning nära ytvatten är små. Sådana förhindrar att medlen hamnar direkt i ytvattnet, men de förhindrar inte att medlen når samma ytvatten på annat sätt, exempelvis via grundvattnet. Inga regler finns om skyddsavstånds vid spridning nära kommunala grundvattentäkter som många tusen människor och företag får sitt vatten från, men de har införts för privata brunnar för enskilda hushåll. För landets alla vattenskyddsområden (VSO) för kommunala vattentäkter måste spridningen istället regleras i lokala föreskrifter.

Konkurrenskraftsutredningen tog upp ökade angrepp av skadeinsekter i sitt betänkande SOU 2015:15. Den utredningens förslag syftar till att av konkurrensskäl öka tillgången på växtskyddsmedel som ett annat EU-land godkänt men inte Sverige.

Kunskaper om växtskyddsmedel som godkänns för spridning och beaktades när VSO inrättades kan ändras över tid, men det kan ta många år innan medel som i efterhand konstaterats vara olämpliga, men redan har spridits, når en vattentäkt. Det kan ta ännu längre tid att bli av med dem.

Svenskt Vatten anser att utvecklingen och de samlade kemikalieriskerna för våra vatten måste tas på större allvar. Det är olämpligt att 290 kommuner och deras VA-organisationer samt 21 länsstyrelser utreder och riskbedömer användning av de allra farligaste kemiska ämnena och vissa slag av utsläpp i vart och ett av landets över tusen VSO. Kompetensen att göra detta varierar starkt liksom tillgången till den avancerade konsultexpertis som behövs för jobbet. Kompetensen finns på central nivå. Vi stöder visserligen att lokala riskbedömningar och föreskrifter utgör basen för skyddet, men skyddet måste vara lika starkt i hela landet när så krävs. Om människor bor i storstad eller i en liten kommun får inte tillåtas spela någon roll, deras hälsa och tillgång till rent vatten har samma värde.

Det är heller inte rimligt att behöva göra om processen med att ändra föreskrifterna för VSO varje gång det tillkommer nya nationella eller internationella kunskaper om en kemikalie- eller kemikaliegrupps farlighet som förändrar riskbilden. Den kapaciteten saknas lokalt och regionalt. Resursförstärkningen som utredningen föreslår för att länsstyrelserna ska kunna handlägga ansökningar om VSO och hålla den föreslagna tidplanen är inte dimensionerad för att fortlöpande uppdatera landets alla VSO i takt med kunskapsutvecklingen.

Utredningsdirektiven tvingar tyvärr utredningen till att ta hänsyn till enbart risker. Vi anser att det leder fel. Hänsyn måste även tas till faror (kemikaliers inneboende egenskaper). En risk uppstår när människor exponeras för en fara. Alla kan exponeras via dricksvatten. När exponeringen inte kan undvikas bör skyddet så långt möjligt inriktas på faran, särskilt om faran är av allvarlig art. I den geografiskt begränsade zonen nära vattenuttaget måste fokus ligga på kemikalernas inneboende egenskaper (fara) och skyddet regleras nationellt. Längre bort från uttaget är det mer oundvikligt att enbart bedöma och skydda mot riskerna genom lokala regler. Konsekvenserna kan bli stora om täkter och dricksvatten förorenas av kemiska ämnen med särskilt farliga inneboende egenskaper, och de blir större när det rör sig om grundvattentäkter.

Rättssäkra processen med ersättning för markintrång

Svenskt Vatten anser att utbetalning av allmänna medel ska ha lagstöd och vila på saklig grund. Reglerna för när ersättning ska utgå sågs nyligen över och befanns vara bra som de är.

Nu återstår att kunna säkerställa hur rätt ersättning betalas ut på saklig grund till dem som har rätt att få ersättning. Den som är berättigad bör kunna få ersättning utan att behöva stämma kommunen i domstol och den som inte är det ska inte få ersättning oavsett anspråk. Ersättningar som betalas ut ska kunna variera inom ett och samma vattenskyddsområde (VSO) för kommungemensamma vattentäkter men av andra skäl än att kommuner bedömer olika eller att beslutsunderlagens kvalitet varierar.

En förutsättning för att finansiera ersättningar med VA-avgifter är att dessa utgör nödvändiga kostnader enligt vattentjänstlagen. Om ersättning betalas ut till markägare utan underlag som visar detta så kan kommunen tvingas att återbetala avgifter till VA-kollektivet eftersom avgifter inte får användas för andra ändamål än de är avsedda för.

När en tidigare möjlighet för kommunerna att inrätta VSO nu ska övergå i en skyldighet att inrätta sådana och områdena ofta omfattar fler än en kommun, är det inte rimligt att behålla nuvarande ordning. Denna innebär att bara de markägare som har juridisk och ekonomisk kraft att stämma en kommun i domstol kan säkerställa sin rätt. Lika fel blir det om ersättning betalas ut till den som inte är berättigad att få sådan bara för att det saknas ett neutralt underlag som grund för att få ersättning från VA-kollektivet med allmänna medel. Det är heller inte rimligt att en kommun först efter beslutet om VSO får vetskap om kostnader som senare kan visa sig uppgå till mångmiljonbelopp.

Rätten att få ersättningen domstolsprövad försvinner inte om en bättre värderingsprocess införs före beslutet om inrättande av ett VSO, men onödiga konflikter undviks. Det är också viktigt att undvika många och onödiga överklagnings- och domstolsprocesser om VSO och ersättningar, vilka riskerar att tynga såväl rättssystem som kommuner och markägare.

Svenskt Vatten vill öppna för en dialog om hur processen ska kvalitetssäkras.

Utformning av kontrollstationen

Svenskt Vatten föreslår att en av regeringen tillsatt person knuten till regeringskansliet får i uppdrag att leda arbetet med kontrollstationen. Syftet med denna bör vara att underlätta och stärka utvecklingen för kommunal produktion av dricksvatten liksom processen för inrättande av vattenskyddsområden. Till sin hjälp kan personen ha en mindre grupp med lika många företrädare för dricksvattenproducenter och kommuner som för staten. Gruppen bör ha möten och dialoger med dem som är berörda. Kontakter bör även tas med förtroendevalda i kommunerna.

Uppdraget bör vara att samla in fakta om hur införandet av förnyelseplaner har fallit ut i jämförelse med nuläget och hur samverkan mellan kommuner samt inrättandet av vattenskyddsområden har utvecklats. Det bör ingå att kartlägga framgångar och motiven bakom, visa på goda exempel och identifiera hinder. En bedömning bör göras av om den nya lagstiftningen eller om resurser eller någon annan förutsättning behöver justeras, läggas till eller tas bort.

Kontrollstationen ska inte bedöma behov av organisatoriska förändringar av ansvar. Det är en för stor fråga som den inte är lämpad för.

Tiden för kontrollstationen bör anpassas till när lagändringarna för dricksvattenproduktionen har trätt i kraft. Minst fem år bör ha gått. Eventuellt bör det ha gått några fler år om hänsyn ska tas också till den utredning om avlopp som Dricksvattenutredningen föreslår och den pågående utredningen om klimatanpassad dagvattenhantering. Om nya regler om avlopp införs skyndsamt bör kontrollstationen omfatta även dessa.

Sakfel

Utredningen påstår att läkemedel påvisats i dricksvatten på grund av spridning av slam från avloppsreningsverk¹, med referens till en rapport från Livsmedelsverket. Utredningen har uppenbarligen dragit fel slutsats av en otydligt skriven rapporttext. I den refererade rapporten² nämns i en inledande mening att läkemedel påvisats i dricksvatten, vilket är riktigt. I meningen efter i samma textstycke står att läkemedel tillförs miljön via bland annat avloppsslam, vilket också är riktigt. Men ordet miljö i den andra meningen syftar inte på dricksvatten. Slam kan i vissa fall förorena markmiljön, vilket inte är detsamma som att förorena dricksvatten. Två var för sig riktiga uppgifter utan inbördes samband har således satts samman på ett sätt som gör att syftningen blir fel.

Svenskt Vatten

Johan Persson
Ordförande

Anna Linusson
VD

¹ SOU 2016:32 sidan 151

² Kemisk riskprofil för dricksvatten, Livsmedelsverkets rapport nr 14-2009, sid 38